

FOCUS

16

December 2016

Demografische barometer 2016 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Jean-Pierre Hermia

De Brusselse bevolking steeg met 12 700 inwoners in 2015. Deze Focus analyseert deze bevolkingsevolutie en maakt een onderscheid tussen de effecten van het geboortecijfer, het sterftcijfer en de migraties, zowel intern in België als internationaal. Aan de hand van de analyse van bevolkingspiramiden probeert deze Focus de recente verjonging van de Brusselse bevolking, waarnaar vaak wordt verwezen, onder de aandacht te brengen. Tot slot worden de verschillen in evolutie tussen de 19 gemeenten van het Gewest onder de loep genomen.

Inleiding

Met 1 187 890 inwoners op 1 januari 2016 was het Brussels Gewest nooit eerder zo bevolkt. Het zet zijn periode van sterke bevolkingsgroei voort die in de jaren 2000 is begonnen.

De statistieken in deze Focus zijn uitsluitend berekend op basis van de geanonimiseerde individuele demografische gegevens van de Algemene Directie Statistiek (FOD Economie). Deze gegevens zijn zelf afkomstig uit het Rijksregister (FOD Binnenlandse Zaken). De gegevens hebben betrekking op de loop van de bevolking (geboorten, sterfgevallen en migraties) tijdens het jaar 2015 en vormen een verklaring voor de evolutie van de bevolking^[1] tot op 1 januari 2016.

Een zeer lichte toename van de bevolkingsgroei

Tijdens het jaar 2015 kreeg het Brussels Hoofdstedelijk Gewest er 12 717 inwoners bij (01), wat neerkomt op een **relatieve groei van 1,1 %**. Net als in de voorbije jaren is de groei duidelijk groter dan de groei in Vlaanderen (+0,5 %) en in Wallonië (+0,3 %). Hoewel de groei lager is dan de recordstijgingen die tussen 2007 en 2012 werden waargenomen, neemt ze voor het tweede opeenvolgende jaar toe. Hiermee bereikt ze de waarden van de jaren 2005 en 2006, wat net voor de periode van de bevolkingsexplosie is (02).

01 Loop van de bevolking in het BHG (jaren 2010 tot en met 2015)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Natuurlijk saldo	9 179	9 225	8 870	8 909	9 482	8 885
Geboorten	18 612	18 301	18 562	18 307	18 514	18 214
Sterfgevallen	9 433	9 076	9 692	9 398	9 032	9 329
Intern migratiesaldo	-12 818	-12 946	-13 714	-12 583	-13 420	-13 336
Interne immigraties	24 236	23 179	22 698	23 655	23 375	24 139
Interne emigraties	37 054	36 125	36 412	36 238	36 795	37 475
Internationaal migratiesaldo	29 406	23 615	19 498	11 975	16 106	17 309
Internationale immigraties ⁽¹⁾	46 949	45 771	42 837	40 672	42 970	42 640
Internationale emigraties ⁽¹⁾	14 414	14 862	15 635	15 018	15 824	16 950
Ambtshalve geschrapt	11 723	13 874	13 543	19 632	17 951	16 413
Heringeschreven na schrapping	3 795	4 367	4 304	4 323	5 424	5 852
Veranderd van register (binnen)	4 846	2 523	1 966	1 918	1 794	2 395
Veranderd van register (buiten)	47	310	431	288	307	215
Statistische aanpassing	3 783	-128	1 127	550	-481	-141
Bevolking (op 1 januari)	1 089 538	1 119 088	1 138 854	1 154 635	1 163 486	1 175 173
Bevolking (op 31 december)	1 119 088	1 138 854	1 154 635	1 163 486	1 175 173	1 187 890
Jaarlijkse aangroei	29 550	19 766	15 781	8 851	11 687	12 717

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

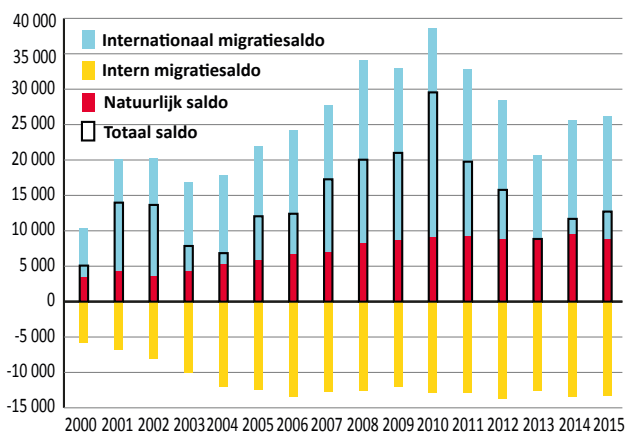
(1) Stricto sensu

Zoals stelselmatig het geval is sinds een tiental jaar, wordt deze jaarlijkse groei verklaard door een natuurlijk saldo (+8 885) en een internationaal migratiesaldo (+17 309) die zeer hoog zijn. Ze compenseren in grote mate het zeer negatieve interne migratiesaldo (-13 336). De intensiteit van de bevolkingsgroei wordt voornamelijk verklaard door de omvang van het internationaal migratiesaldo (02).

uitgesproken evoluties sluiten aan bij een dynamiek die zich op langere termijn voordoet (→ Kader 1). Hiertegenover was de groei het matigst in Sint-Pieters-Woluwe, Sint-Joost-ten-Node en Sint-Gillis (minder dan +0,5 %).

De Stad Brussel onderscheidt zich met een absolute stijging met 3 000 inwoners. Daarna komen Schaarbeek, Evere, Anderlecht en Sint-Jans-Molenbeek, die er elk meer dan 1 000 inwoners bij krijgen.

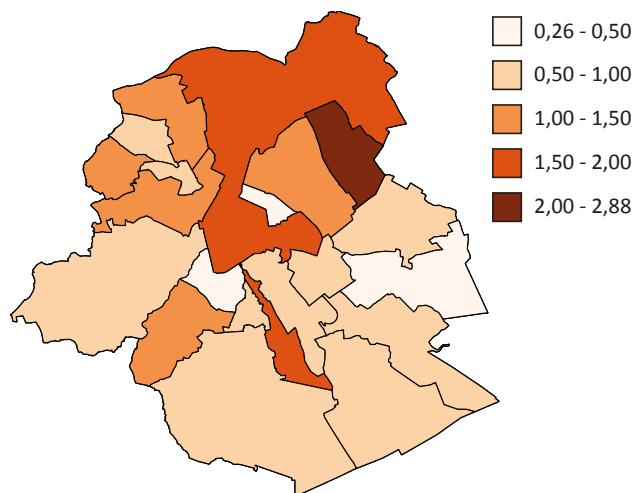
02 Componentes van de loop van de bevolking in het BHG (jaren 2000 tot en met 2015)

Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

In 2015 neemt de bevolking toe in elk van de 19 Brusselse gemeenten (03). De grootste relatieve stijgingen worden opgetekend in Evere (+2,9 %), de Stad Brussel (+1,7 %) en Jette (+1,4 %). Deze meer

03 Relatieve evolutie van de bevolking in 2015 (%)

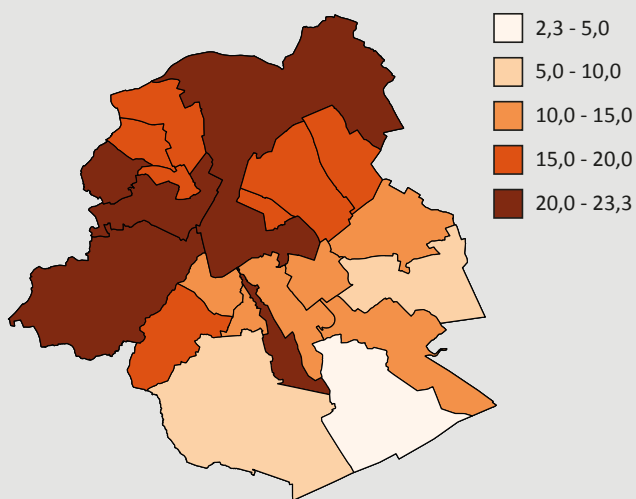
Bron: BISA, FOD Economie - Statistics Belgium

1. De demografische boom geconcentreerd in het westen en het noorden van het Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kende een bijzonder uitgesproken bevolkingsgroei in de periode 2007 tot en met 2012 (02). Hoewel de bevolking in alle gemeenten is gestegen in de genoemde periode, deden de sterkste stijgingen zich voor in de noordwestelijke helft van het Gewest. Tijdens het laatste decennium (04) kenden de Stad Brussel en de gemeenten Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek en Sint-Agatha-Berchem een bevolkingsgroei met meer dan 20 %. Ze worden op de voet gevolgd door de gemeenten Jette, Evere en Koekelberg.

04 Relatieve evolutie van de bevolking tussen 2006 en 2016 (%)

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

Een licht dalend geboortecijfer en een stabiel sterftecijfer

In 2015 bedroeg het aantal **geboorten** in het Brussels Gewest 18 214. Het is stabiel sinds 2009 (01). Het bruto geboortecijfer (→ Glossarium) (15,4 ‰) is in 2015 licht gedaald^[2]. Toch is dit een veel hoger cijfer dan voor het hele land (10,8 ‰). Dit wordt verklaard

door een jongere leeftijdsstructuur in het Gewest, met een groot aandeel vrouwen in hun vruchtbaarste jaren.

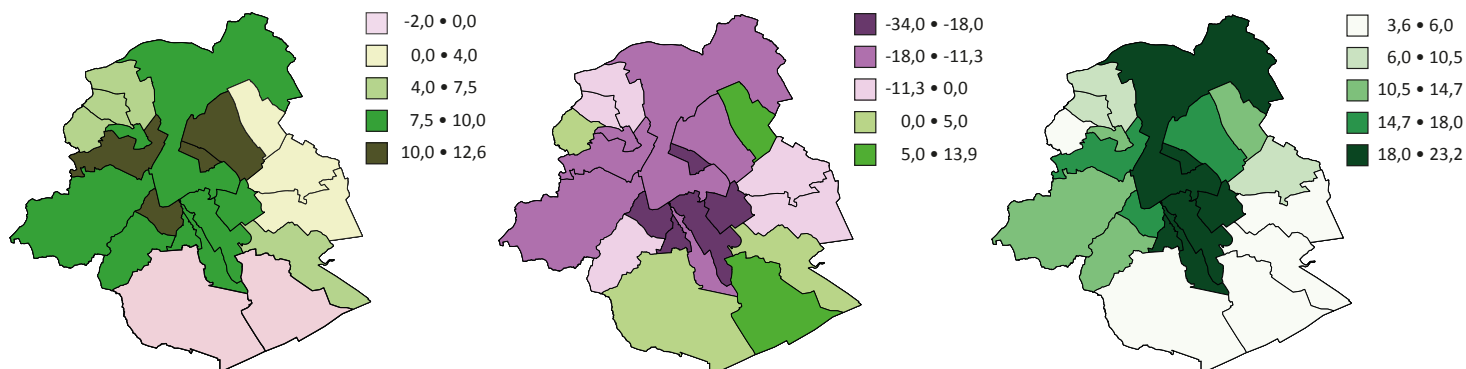
Het aantal **sterfgevallen** (9 329 in 2015) in het Gewest is licht gestegen in vergelijking met het jaar hiervoor (01). Als gevolg hiervan is het bruto sterftecijfer (→ Glossarium) stabiel, met 7,9 ‰, wat een lagere waarde is dan voor het hele land (9,8 ‰). Ook dit lagere sterftecijfer is het gevolg van de jongere leeftijdsstructuur in het Gewest. Door de daling van het aandeel bejaarden sinds de jaren 2000 daalt immers de bevolking met het hoogste risico op sterfgevallen.

De levensverwachting bij de geboorte (→ Glossarium)

is een indicator die minder rechtstreeks verband houdt met de leeftijdsstructuur van een bevolking. Ze blijft stabiel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en bedraagt er 80,86 jaar in 2015. Deze waarde komt zeer dicht in de buurt van die voor het hele land (80,90 jaar). Tot slot blijft de levensverwachting bij de geboorte in het Gewest hoger voor de vrouwen (83,36 jaar) dan voor de mannen (78,11 jaar).

Het **natuurlijk saldo** is het verschil tussen het aantal geboorten en sterfgevallen. Het bedraagt +8 885 eenheden in 2015, of 600 minder dan voor het jaar 2014. Het is stabiel sinds 2008 (02) en blijft een positieve en belangrijke rol spelen in de evolutie van de Brusselse bevolking. Op gemeentelijk vlak is het natuurlijk saldo overall positief, behalve in Ukkel en Watermaal-Bosvoorde (05). Dit is het gevolg van de verouderde leeftijdsstructuur in deze twee gemeenten. Het natuurlijk saldo, vergeleken met de bevolking van de gemeente, is daarentegen bijzonder hoog in Sint-Gillis, Sint-Jans-Molenbeek, Sint-Joosten-Node en vooral in Schaarbeek (+12,6 ‰). In deze gemeenten zijn het lage aandeel bejaarden en het hoge aandeel jongevolwassenen bevorderlijk voor een hoog natuurlijk saldo.

05 06 07 Relatief natuurlijk saldo, intern migratiesaldo en internationaal migratiesaldo in 2015 (%)

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

Interne migraties nog steeds ongunstig voor het Gewest

In 2015 zijn 24 139 personen zich komen vestigen in het Gewest vanuit de rest van het Rijk. Tegelijk hebben 37 475 personen de hoofdstad verlaten om zich elders in België te vestigen. Het verschil tussen beide stromen is het **interne migratiesaldo**. Het is zeer negatief in 2015 en bedraagt -13 336 eenheden. Deze indicator is zeer stabiel sinds 2004 (02) en oefent een neerwaartse invloed uit op de evolutie van de bevolking.

Op gemeentelijk vlak is het interne migratiesaldo in 2015 slechts in vijf gemeenten van de tweede kroon positief (06). De gemeenten Oudergem, Ukkel, Sint-Agatha-Berchem, Watermaal-Bosvoorde en vooral Evere (+13,9 per duizend inwoners) tellen meer aankomers vanuit de 588 andere gemeenten^[3] van het Rijk dan vertrekkers naar die 588 andere gemeenten. Daartegenover is het interne migratiesaldo negatief in de 14 andere gemeenten van het Gewest. Dit geldt in het bijzonder voor de functionele gemeenten (→ Glossarium) Etterbeek, Elsene en Sint-Gillis. De meest negatieve waarde (-34,1 per duizend inwoners) wordt opgetekend in Sint-Joost-ten-Node.

Een Gewest dat aantrekkelijk blijft in vergelijking met het buitenland

In de loop van 2015 registreerde het Gewest een immigratie van 50 887 personen^[4] en een emigratie van 33 578 personen^[5] (01), respectievelijk afkomstig uit en naar een ander land dan België. Het **internationaal migratiesaldo** is het verschil tussen deze twee stromen. In 2015 is het gelijk aan +17 309 eenheden, wat een stijging is met 1 200 eenheden in vergelijking met het jaar voordien. Deze evolutie wordt verklaard door:

- een toename van de herinschrijvingen na schrapping (→ Glossarium)
- een toename van de veranderingen van register (binnen) (→ Glossarium)
- een afname van de ambtshalve schrappingen (→ Glossarium) met meer dan 1 500 eenheden.

Het internationaal migratiesaldo stijgt voor het tweede jaar op rij, maar bereikt hiermee nog niet de recordwaarden van de jaren 2007 tot en met 2012 (02). Het blijft de belangrijkste factor voor de bevolkingsgroei in Brussel in 2015, met belangrijke gevolgen voor de Brusselse bevolking (→ Kader 2).

Op gemeentelijk vlak (07) is het internationaal migratiesaldo positief in elk van de 19 gemeenten

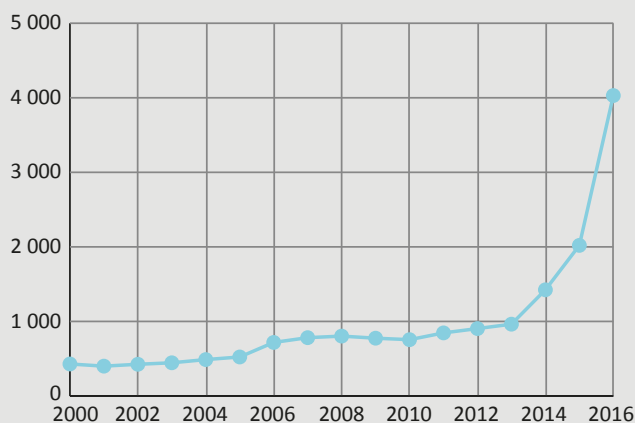
in 2015: overall oversteeg het aantal internationale immigraties (→ Glossarium) het aantal internationale emigraties (→ Glossarium). Het internationaal migratiesaldo is bijzonder hoog (meer dan 20 per duizend inwoners) in de centrale en/of functionele gemeenten Elsene, Etterbeek, Sint-Joost-ten-Node en in de Stad Brussel. Deze gemeenten liggen het dichtst in de buurt van de Europese instellingen. Ze vormen dus bevoorrechte onthaalzones voor de Europese immigraten in België en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze laatste zijn in de meerderheid in de recente migratiestromen (BISA, 2015; BISA, 2016). Omgekeerd zijn de residentiële gemeenten in het zuidoosten (van Ukkel tot Woluwe) en het noordwesten (van Sint-Agatha-Berchem tot Jette) minder aantrekkelijk op het vlak van internationale migraties.

2. Sterke toename van het aantal Syriërs

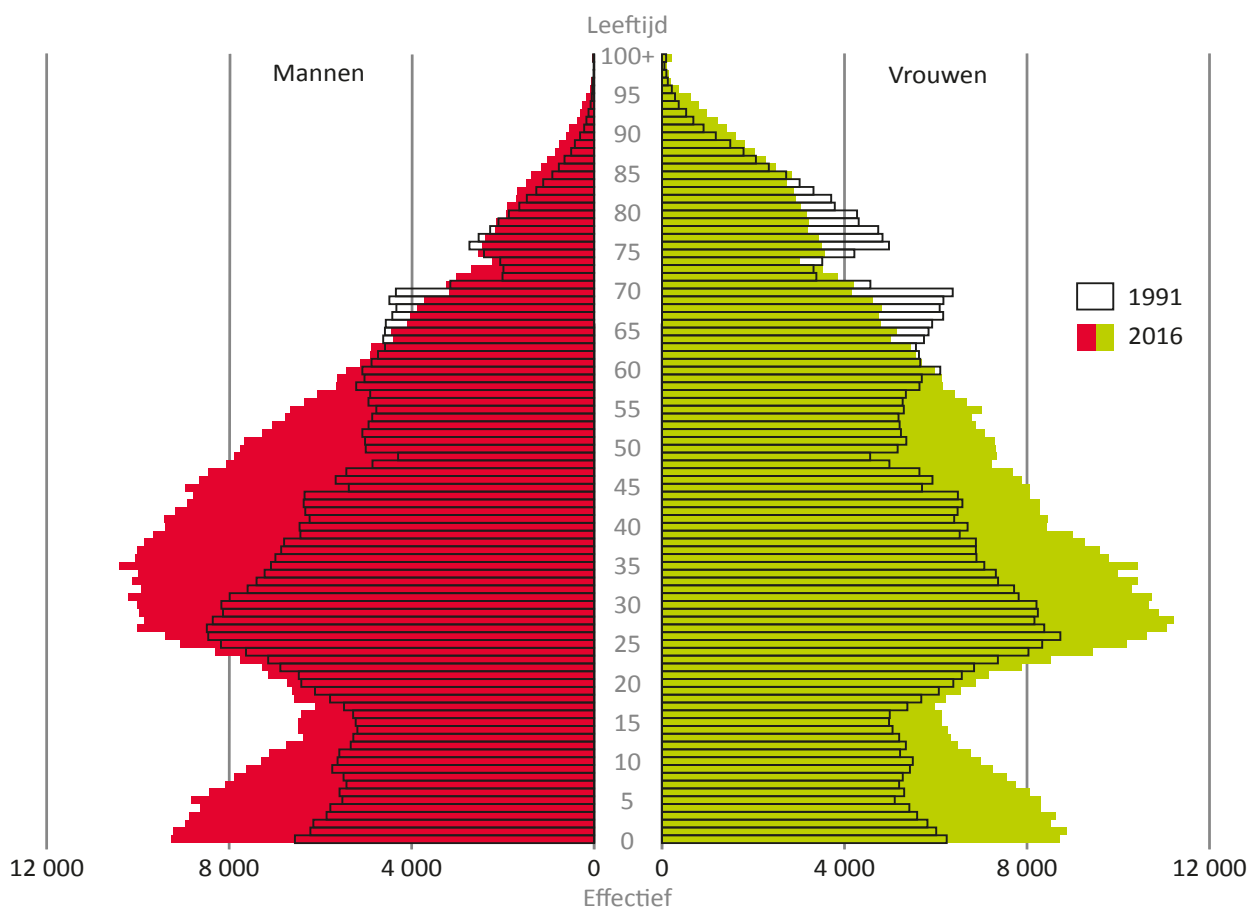
Een van de gevolgen van het positieve internationale migratiesaldo is de toename van het aantal vreemdelingen. Deze toename gaat gepaard met een steeds grotere diversificatie van de nationaliteiten sinds de jaren 2000 (BISA, 2015). Onder de nationaliteiten in volle groei onderscheidt Syrië zich de laatste jaren duidelijk, naast de onderdanen van de landen die in een recent verleden zijn toegetreden tot de Europese Unie (Bulgarije en Roemenië in 2007, Kroatië in 2013).

08 Evolutie van het aantal Syriërs in het BHG (2000-2016)

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

De burgeroorlog die sinds 2011 in Syrië woedt, heeft meer dan de helft van de bevolking op de vlucht doen slaan. Vele Syriërs hebben hun land verlaten en zijn naar het buitenland geëmigreerd, voornamelijk naar de buurlanden. Sommigen trokken naar een land van de Europese Unie, waaronder België. Van de Syriërs die naar ons land zijn gekomen, verblijft ongeveer 40 %^[6] in het Brussels Gewest. Hun aantal in het Gewest, dat in 2013 nog minder dan 1 000 eenheden bedroeg, kende in 2015 een ware explosie en bedroeg meer dan 4 000 eenheden op 1 januari 2016 (08).

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

Een verjonging onder de loep

Hoe evolueerde de leeftijd- en geslachtsstructuur van de Brusselse bevolking tijdens de afgelopen 25 jaar? De vergelijking van de leeftijds piramiden (→ Kader 3) van 1991 en 2016 laat toe de evolutie van de aantallen op elke leeftijd en van elk geslacht te visualiseren (09). Twee periodes worden van nabij bestudeerd met als doel de effecten van de demografische boom van de jaren 2007-2012 af te zonderen: 1991-2006 en 2006-2016. Tot slot werken we vier Brusselse gemeenten als voorbeeld uit in Kader 4.

In **1991** heeft de piramide een veeleer rechthoekige vorm (transparante staven in figuur 09), met hoge aantallen tot de leeftijd van 70 jaar. De klassen met lage aantallen als gevolg van het tekort aan geboorten in de Eerste Wereldoorlog (70-75 jaar) en de Tweede Wereldoorlog (45-50 jaar) zijn duidelijk zichtbaar. Het fenomeen van recuperatie na een oorlog is echter minder duidelijk: het wordt nagenoeg geannuleerd door het fenomeen van suburbanisatie (→ Glossarium), dat voornamelijk

de 35- tot 45-jarigen treft. Als gevolg daarvan, en in tegenstelling tot wat waarneembaar is voor heel België, zijn er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geen klassen met hoge aantallen als gevolg van de babyboom (→ Glossarium). Jongeren van minder dan 18 jaar zijn ondervertegenwoordigd en dit is eveneens het gevolg van het proces van suburbanisatie dat in het geval van Brussel nadrukkelijk aanwezig is sinds de jaren 1960-1970. De gewestelijke leeftijds piramide wordt daarentegen gekenmerkt door een oververtegenwoordiging van jonge volwassenen (ca. 25 jaar). Deze oververtegenwoordiging kan worden verklaard door de interne migratiestromen die jongevolwassenen naar de hoofdstad lokken wanneer zij het ouderlijk huis verlaten in het kader van hun studies, een eerste baan of om er te gaan wonen. Tot slot, bij de hoogste leeftijden, is de duidelijke oververtegenwoordiging van de vrouwen het gevolg van het hogere sterftecijfer voor mannen op elke leeftijd (Vandeschrick, 1995).

In **2016** heeft de vorm van de piramide een driehoekiger uitzicht gekregen (volle staven in figuur 09), met een dubbele basis, die overeenstemt met twee klassen met hoge aantallen: de volwassenen, met een piek rond 30 jaar, en de jonge

3. Wat is een leeftijdspiramide en hoe moeten we ze interpreteren?

De leeftijdspiramide is een dubbele histogram dat de bevolking weergeeft volgens geslacht en leeftijd. De leeftijden staan op de verticale as. Gewoonlijk staan de mannen links en de vrouwen rechts van deze as. Het aantal personen van elke leeftijd wordt weergegeven door horizontale staven (Toulemon, 2011). De leeftijdspiramide is dus een grafische voorstelling van de **leeftijds- en geslachtsstructuur** van een bevolking.

Een leeftijdspiramide wordt geïnterpreteerd volgens haar vorm, de symmetrie tussen haar linkerdeel (mannen) en haar rechterdeel (vrouwen) en door de aanwezigheid van klassen met hoge aantallen, van klassen met lage aantallen en van structureffecten (Debuissson et al., 2000).

Het algemeen uitzicht of de **vorm** kan een driehoek of anders gezegd een piramide zijn (vandaar de benaming van dit soort grafiek). Dergelijke vorm is typisch voor jonge bevolkingen. Ze kan ook veeleer rechthoekig zijn, wat wijst op een vergrijzing van de bevolking als gevolg van zowel de langere levensverwachting bij de geboorte als een zwakke vruchtbaarheid.

De **symmetrie mannen/vrouwen** schommelt in functie van de leeftijd: bij de geboorte zijn er 105 jongens voor 100 meisjes. Toch is het risico van overlijden, op elke leeftijd, groter voor de mannen dan voor de vrouwen (Vandeschrick, 1995). Naarmate de leeftijd toeneemt, zijn er verhoudingsgewijs dus meer vrouwen. Tot slot creëert het selectie-effect van de (met name internationale) migraties een onevenwicht in de geslachtsverhouding (→ [Glossarium](#)) op bepaalde leeftijden. Zo voeren mannen eerder een (internationale) migratiebeweging uit dan vrouwen.

Voorts kan vanuit een dynamisch oogpunt “een persoon van het ene op het andere jaar overlijden. Blijft de persoon in leven, dan is hij of zij een jaar ouder geworden (...); gaat het om een vrouw tussen 15 en 50 jaar, dan kan ze bovendien al of niet een kind ter wereld hebben gebracht. Dankzij deze zeer dwingende dynamiek verstrekt de leeftijdspiramide van een bevolking informatie over zowel haar verleden, als haar heden als haar toekomst” (Toulemon, 2011, p. 387-388). Concreet zijn de personen van een leeftijd x die op 1 januari 2016 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen geboren in het jaar $2015 - x$ en bleven ze in leven tot op 1 januari 2016. Zijn ze nog steeds in leven in 2036, dan zullen ze $x + 20$ oud zijn. Bij deze gedwongen dynamiek komen nog de zeer vele migraties in het geval van het Brussels Gewest. Doordat zowel de interne als internationale migraties worden geselecteerd volgens leeftijd en geslacht, hebben ze een weerslag op de leeftijdspiramide van het Gewest.

De **klassen met lage aantallen** zijn het gevolg van:

- een afname van het geboortecijfer,
- een volgens leeftijd geselecteerde emigratie,
- of, in zeldzamere gevallen, een hoog sterftecijfer dat bepaalde specifieke leeftijdsgroepen heeft getroffen.

De meest in het oog springende voorbeelden zijn de geboortetekorten als gevolg van de twee wereldoorlogen in de 20ste eeuw of, in het geval van het BHG, het vertrek van volwassenen die van het Gewest naar de rand zijn geëmigreerd. Deze klassen met lage aantallen geven op hun beurt aanleiding tot **structureffecten** daar, bij gelijke vruchtbaarheid, een kleiner aantal vrouwen onvermijdelijk een kleiner aantal kinderen ter wereld brengt.

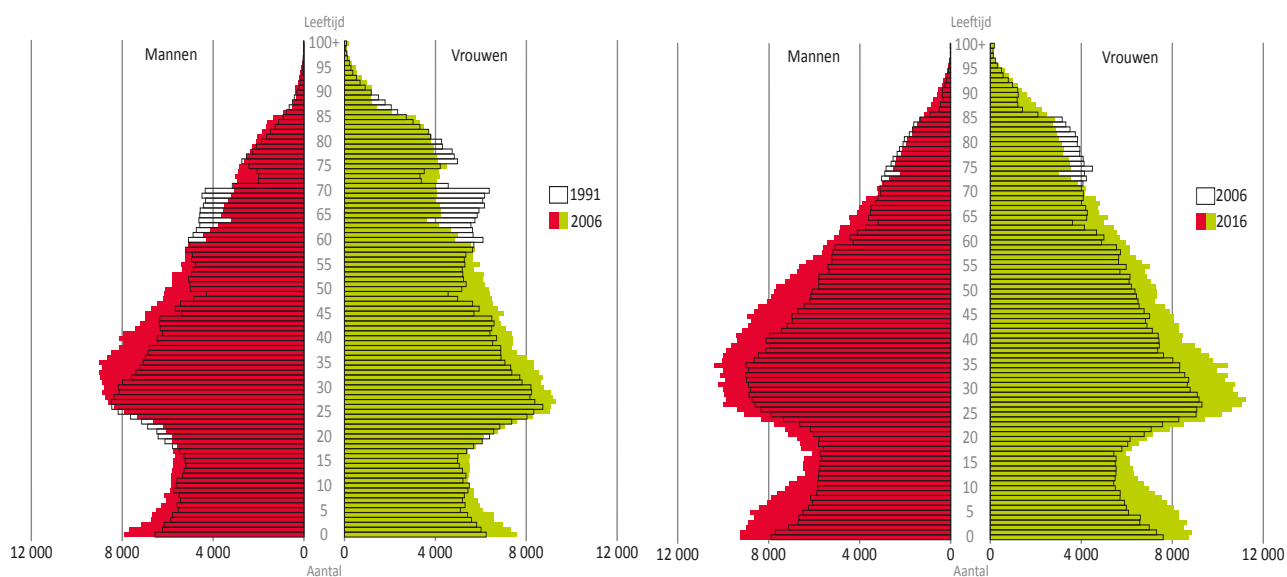
De klassen met lage aantallen worden vaak gevolgd door **klassen met hoge aantallen** die overeenstemmen met een fenomeen van recuperatie van de geboorten die “verloren” gingen tijdens de verstoorde jaren. Het meest sprekende voorbeeld zijn de klassen met hoge aantallen na afloop van een oorlog, zoals de babyboomgeneraties (→ [Glossarium](#)) die in Europa worden waargenomen.

kinderen. Het aantal personen daalt regelmatig met de leeftijd; dit is het geval vanaf de leeftijd van 35 jaar bij de mannen en 30 jaar bij de vrouwen. De enige onregelmatigheid is de klasse met lage aantallen die overeenstemt met het geboortetekort van de Tweede Wereldoorlog (75 jaar). De klassen van de jongeren zijn laag in aantal: dit is het gevolg van de suburbanisatie (die de klassen van de jongeren doet minderen in aantal) en van het hoge geboortecijfer (dat de lagere leeftijdsklassen doet opzwellen).

Hoe is men geëvolueerd van een zo verouderde leeftijdstructuur naar een heel andere, duidelijk jongere structuur? **Tussen 1991 en 2006** is de bevolkingsgroei relatief gematigd (+6 % in

15 jaar), maar kent de leeftijdspiramide een sterke evolutie (10), wat wijst op een ingrijpende wijziging in de samenstelling van de Brusselse bevolking. Het aantal senioren (60 jaar en meer) daalt, in het bijzonder bij de vrouwen. De hypothese die een verklaring biedt voor een dergelijke omwenteling in de leeftijdsstructuur ligt in het feit dat de “verloren” generaties (→ [Glossarium](#)) van de suburbanisatie, drie decennia eerder, deze leeftijden bereiken. Tegelijk glijden de klassen met hoge aantallen volwassenen naar boven, vooral dan bij de mannen. In 2006 zijn de meeste mannen tussen 30 en 35 jaar oud, terwijl de meeste vrouwen tussen 25 en 30 jaar zijn. Daarmee samengaand is er bij de mannen een afname van het aantal 18- tot 25-jarigen. Beide

10 11 Vergelijkende leeftijds piramiden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 1991 en 2016

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

fenomenen vallen te verklaren door een verandering van de aantrekkingskracht bij de jonge volwassenen. In 1991 was het Gewest (door het spel van de interne migraties in België) immers een aantrekkingspool voor zeer jongevolwassenen (18-25 jaar) die het ouderlijk huis verlieten (en was er hierdoor dus een oververtegenwoordiging van deze groep). In 2006 is het Gewest een aantrekkingspool geworden voor jongevolwassenen die al de leeftijd hebben om op de arbeidsmarkt aan de slag te gaan (en is er bijgevolg een oververtegenwoordiging van deze groep). Vaak hebben ze een internationale immigratiebeweging gemaakt. Tot slot zien we tussen 1991 en 2006 een stijging van het aantal kinderen en meer bepaald van de zeer kleine kinderen. Deze toename valt te verklaren door het gediversifieerd profiel van de internationale immigratie die sterk toeneemt en een groot aandeel jonge gezinnen met (zeer) jongere kinderen omvat.

Tussen 2006 en 2016 vervolgens was de demografische reconstructie wat betreft de leeftijds- en geslachtsstructuur minder sterk (11). Wat hier

opvalt, is de toename van de aantallen voor bijna alle leeftijden, zowel bij de mannen als bij de vrouwen, met een bevolkingsgroei van 17 % in 10 jaar. Dit is het gevolg van de demografische boom die het Gewest kende tussen 2007 en 2012. De enige uitzondering op deze zo goed als algemene toename is de groep van de 70- tot 85-jarigen bij wie de aantallen dalen, vooral bij de vrouwen. Deze afname wordt verklaard door het feit dat de “verloren” generaties van de suburbanisatie, vier decennia eerder, deze leeftijden bereiken. Bij de andere leeftijden wisselt de intensiteit van de toename. De toename is duidelijker bij kinderen jonger dan 10 en bij de volwassenen op beroepsactieve leeftijden (van 35 tot 50 jaar bij de mannen en van 25 tot 40 jaar bij de vrouwen). Hierdoor is er in 2016 een onevenwicht op vlak van de geslachtsverhouding op deze volwassen leeftijden waarneembaar, in het voordeel van de vrouwen bij de 25- tot 30-jarigen en bij de mannen op de leeftijden daar onmiddellijk boven. Dit kan worden verklaard door de samenstelling van de internationale migratiestromen, geselecteerd volgens zowel leeftijd als geslacht.

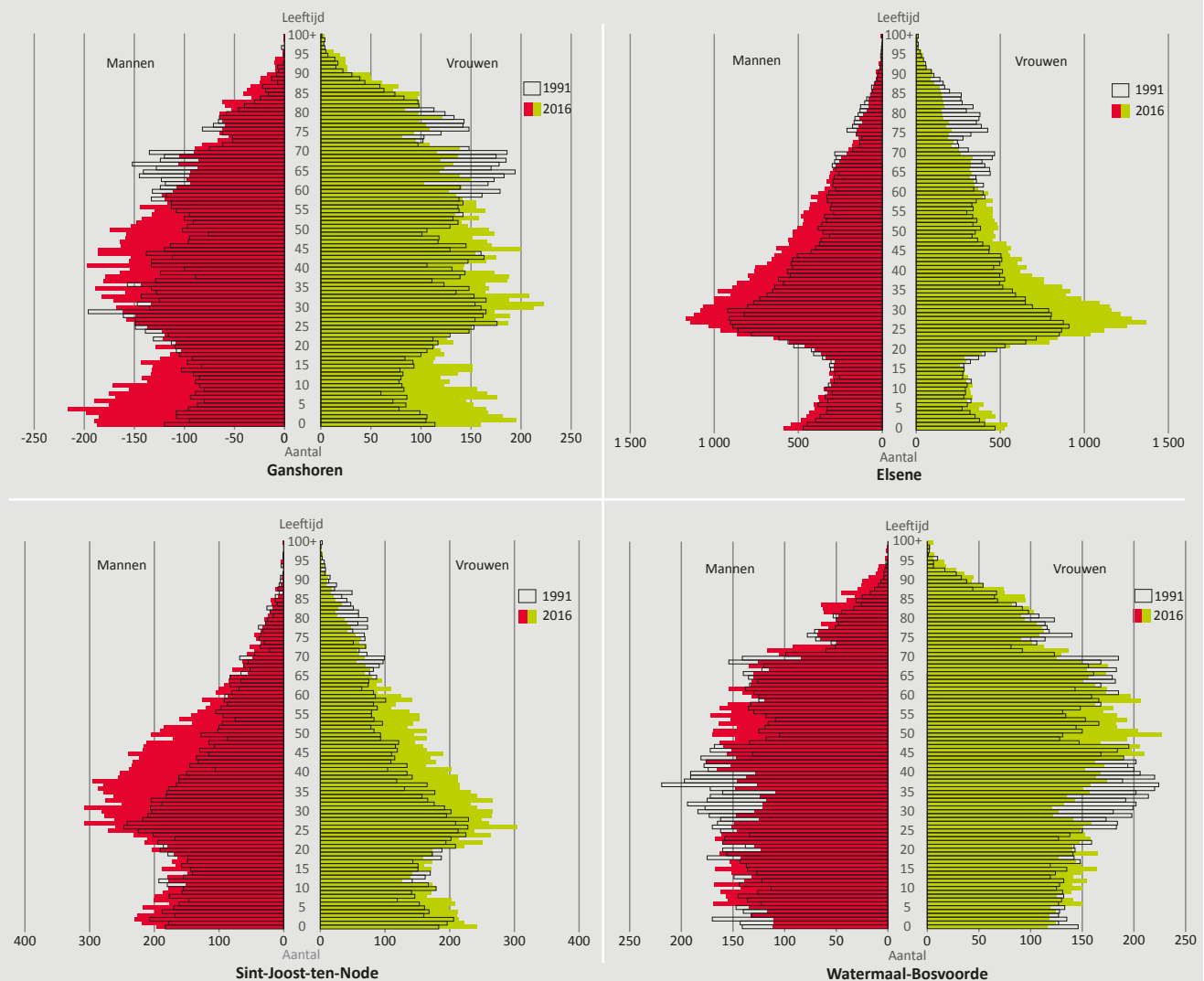
4. Een leeftijdspiramide voor elke gemeente

De 19 gemeenten van het Brussels Gewest onderscheiden zich door grote verschillen in hun leeftijds- en geslachtsstructuren, die tijdens de voorbije decennia bovendien de neiging vertonen nog sterker van elkaar te gaan verschillen (BISA, 2016). Terwijl de bevolking van het Gewest globaal gezien een sterke verjonging kent sinds de jaren 2000, onderscheiden sommige gemeenten zich door een relatieve vergrijzing. We staan even stil bij vier gemeenten met een zeer verschillend demografisch profiel^[7]:

De gemeente **Ganshoren** had in 1991 de oudste bevolking^[8] van het land, zoals blijkt uit haar leeftijdspiramide van 1991 (12). De vergrijzing was er van dien aard dat de vrouwen van 65 tot 70 jaar de klassen waren met de grootste aantallen. De babyboomgeneraties waren er relatief gezien laag in aantal, doordat ze “verloren” gingen door het fenomeen van suburbanisatie tijdens de voorgaande decennia (1960-1980). Ook kinderen waren er duidelijk ondervertegenwoordigd. De evolutie van de leeftijdspiramide over een periode van 25 jaar getuigt van een sterke demografische reconstructie die leidt tot een zeer sterke verjonging. Enerzijds stort het aantal senioren in, vooral bij de vrouwen, anderzijds is er een explosie van het aantal kinderen, parallel met een toename van het aantal volwassenen tussen 30 en 50 jaar. Die laatste hebben vaak een internationale immigratiebeweging gemaakt (BISA, 2016).

Elsene onderscheidt zich van de andere gemeenten met een zeer atypisch demografisch profiel dat vrij stabiel is gebleven tijdens de afgelopen 25 jaar, met uitzondering van de instorting van het aantal oudste senioren (13). Als gevolg van haar bijzondere geografische ligging – Elsene ligt in de buurt van belangrijke centra voor werkgelegenheid alsook universitaire en culturele centra – is dit een gemeente met een uitgesproken “functioneel profiel”. Deze gemeente wordt gekenmerkt door een zeer sterke mobiliteit en ook een zeer sterke vernieuwing van de bevolking (BISA, 2016). Er is een duidelijke concentratie van jongvolwassenen tussen 20 en 40 jaar, terwijl kinderen er sterk ondervertegenwoordigd zijn.

12 13 14 15 Vergelijkende leeftijdspiramiden (1991 en 2016)

Bron: BISA, FOD Economie – Statistics Belgium

De gemeente **Sint-Joost-ten-Node** onderscheidt zich van de andere daar ze al enkele decennia de jongste gemeente van het land is wat betreft de gemiddelde leeftijd van haar bevolking. Tussen 1991 en 2016 doet er zich echter een sterke demografische reconstructie (14) voor die opvalt door een duidelijke toename van het aantal volwassenen op middelbare leeftijd (30-65 jaar), vooral bij de mannen. Deze groei kan worden verklaard door een volgens geslacht geselecteerde internationale immigratie. Indien deze bevolking met een gemiddelde leeftijd op duurzame wijze in de gemeente blijft wonen, mogen we tijdens de komende jaren een vergrijzing verwachten (BISA, 2016).

Tot slot onderscheidt **Watermaal-Bosvoorde**, een residentiële gemeente in het zuidoosten van het Gewest, zich tussen 1991 en 2016 door een vergrijzing die overeenstemt met die van vele andere gemeenten elders in België. De vorm van haar leeftijds piramide was rechthoekig in 1991 en heeft nog steeds die vorm in 2016 (15). De belangrijkste evolutie heeft betrekking op de klassen met hoge aantallen, die in 1991 tussen 25 en 45 jaar oud zijn en in 2016 zijn geëvolueerd naar de leeftijden van 45 tot 65 jaar. Deze verschuiving wordt verklaard door een vergrijzing “ter plaatse” van de bewoners, wat zich in Watermaal-Bosvoorde nadrukkelijker voordoet dan in andere Brusselse gemeenten.

Samengevat

De Brusselse bevolking bereikt 1,188 miljoen inwoners op 1 januari 2016 dankzij een aanhoudende demografische groei in 2015 (+1,1 %), die groter is dan in Vlaanderen en Wallonië.

Deze bevolkingstoename is het resultaat van:

1. de immigratiestroom uit het buitenland die veel groter is dan de emigratiestroom naar een ander land,
2. een veel hoger aantal geboorten dan sterfgevallen,
3. het aantal vertrekkers naar de rest van België dat veel groter is dan het aantal personen dat uit Vlaanderen of Wallonië komt. Het aldus gecreëerde tekort wordt echter gecompenseerd door de elementen (1) en (2).

Tot slot heeft de analyse van de evolutie van de gewestelijke leeftijds piramide (tussen 1991 en 2016) de aandacht gevestigd op de verjonging van de bevolking. De elementen ter wijziging van de leeftijdsstructuur die leiden tot deze **verjonging** zijn talrijk en onafhankelijk van elkaar. Hierbij komen twee fenomenen duidelijk naar voren:

- de suburbanisatie die op lange termijn bij de senioren heeft geleid tot het feit dat ze niet werden vervangen door de “verloren” leeftijdsklassen;
- de internationale immigratie, geselecteerd volgens leeftijd en geslacht.

Beide fenomenen dragen bij tot de verjonging: het eerste, door de top van de leeftijds piramide te minderen in aantal, het tweede door de basis te voeden.

Glossarium en afkortingen

Ambtshalve schrapping: een administratieve operatie die verband houdt met een internationale emigratie. Meer informatie kan teruggevonden worden in de Focus nr. 7 van het BISA.

Babyboom: sterke toename van het geboortecijfer in de Europese landen, van 1945 tot 1975.

BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Bruto sterftecijfer: gemiddeld aantal sterfgevallen per individu in de bevolking, waargenomen voor een bepaalde periode.

Bruto geboortecijfer: gemiddeld aantal geboorten per individu in de bestudeerde bevolking voor een bepaald jaar.

Emigratie: het vertrek uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van personen die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gedomicilieerd zijn naar een andere plaats om er officieel te verblijven. De personen die aan deze beweging deelnemen, zijn emigranten.

Functionele gemeente: duidt een gemeente aan met een karakteristiek demografisch profiel, de welke een gevolg is van de nabijheid van economische, culturele of educatieve activiteiten of instellingen (BISA, 2016). In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dit het geval voor Elsene en, in mindere mate, voor Etterbeek en Sint-Gillis.

FOD: Federale overheidsdienst.

Geslachtsverhouding: gemiddeld aantal mannen per vrouw. Deze verhouding wordt berekend door binnen een gegeven populatie het aantal mannen te delen door het aantal vrouwen.

Herinschrijving na schrapping: een administratieve operatie die verband houdt met een internationale immigratie.

Immigratie: de aankomst in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van personen van buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, om er officieel te verblijven. De personen die deze beweging maken, zijn immigranten.

Levensverwachting bij de geboorte: gemiddeld aantal jaar dat een pasgeborene mag verwachten te leven voor zover de mortaliteitsvoorwaarden die golden tijdens de bestudeerde periode zijn hele leven onveranderd blijven.

Suburbanisatie: fenomeen dat bestaat in een migratie weg van het centrum, van de stad naar de periferie. Het gaat voornamelijk om volwassenen met hun kinderen. Wanneer ze niet worden vervangen door personen van dezelfde leeftijd in de stad die ze verlaten, hebben we het over "verloren" generaties.

Verandering van register (binnen): overgang van een individu van het wachtregister (asielzoeker) naar het bevolkingsregister, wanneer hij het statuut van vluchteling heeft verkregen. Deze component van de beweging van de bevolking komt neer op een internationale immigratie.

"Verloren" generaties: groepen personen van dezelfde leeftijden die niet worden vervangen door personen van dezelfde leeftijden in het gebied dat ze verlaten (emigratie) of waar ze overlijden.

Bibliografie

- BISA, DEHAIBE, Xavier, HERMIA, Jean-Pierre, LAINE, Benoît, ROMAIN, Astrid, 2016. *Brusselse gemeentelijke bevolkingsprojecties 2015-2025*. Cahiers van het BISA, nr. 6. Brussel: IRIS Uitgaven.
- BISA, HERMIA, Jean-Pierre, 2015. *Demografische barometer 2014 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, Focus van het BISA, nr. 7.
- DEBUISSON, Marc, EGGERICKX, Thierry, HERMIA, Jean-Pierre, POULAIN, Michel, 2000, *Evolutie van de bevolking, de leeftijd en het geslacht*. De algemene volks- en woningtelling van 1 maart 1991, Monografie nr. 1.
- TOULEMON, Laurent, 2011, *Pyramide des âges*, in MESLÉ F., TOULEMON L., VÉRON J., *Dictionnaire de démographie et des sciences de la population*, pp. 387-391.)
- VANDESCHRIK, Christophe, 1995. *Analyse démographique*, Academia-Bruylant, L'Harmattan.

NOTEN

[1] De in deze Focus in aanmerking genomen bevolking is de bevolking de jure, die wettelijk gedomicilieerd is in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met uitzondering van de kandidaat-vluchtelingen.

[2] Deze daling wordt verklaard door een bevolkingsgroei die groter is dan de evolutie van het aantal geboorten.

[3] België telt 589 gemeenten.

[4] De internationale immigraties bestaan

uit de herinschrijvingen na schrapping, de veranderingen van register (binnen) en de internationale immigraties sensu strictu.

[5] De internationale emigraties omvatten de ambtshalve schrappingen, de veranderingen van register (buiten) en de internationale emigraties sensu strictu.

[6] In tegenstelling tot de asielzoekers maken personen die het statuut van vluchteling hebben verkregen deel uit van de Brusselse

bevolking die we in deze Focus bestuderen.

[7] Met uitzondering van de gemeente Elsene (ca. 80 000 inwoners) zijn de drie andere gemeenten die we in deze Focus analyseren minder bevolkt (ca. 20 000 inwoners). Dit vormt een verklaring voor het feit dat hun leeftijds piramiden onregelmatiger zijn.

[8] De gemiddelde leeftijd van de gemeente Ganshoren was de hoogste van de 589 gemeenten van het Rijk tot in 1999.